

Адаптаційний період

Незважаючи на труднощі та виклики, пов'язані з особливостями воєнного часу, система інтелектуальної власності в Україні продовжує функціонувати і навіть розвиватись у надскладних умовах. Маємо знакові управлінські та законодавчі зміни. А всі учасники ринку — від невеликих індивідуальних практик та IP-бутиків до багатопрофільних юридичних компаній, у яких є IP-команда, — так чи інакше адаптувались до складних умов, розширюючи свій продуктивний портфель, досліджуючи нові ринки та інвестуючи в технології

ОЛЕКСАНДР МАМУНЯ, ГАННА ПРОХОРОВА

IP-ЮРИСТИ ТА ВІЙНА

З досвіду попередніх років відомо, що інтелектуальна власність (ІВ) менше схильна до кризових коливань і може надавати потрібну стабільність у фінансово тривожні періоди. Багато бізнесів наразі обережні в інвестиціях і шукають можливості скоротити витрати. Проте ті, хто відповідає в компаніях за управління портфелем ІВ, зазвичай у періоди економічного стресу проводять інвентаризацію нематеріальних активів та підсилюють портфель ІВ для створення нових можливостей монетизації. Такі компанії проявляють зацікавленість у збереженні своїх об'єктів ІВ і вкладають кошти в їх реєстрацію та охорону. За даними IP-офісу, протягом перших дев'яти місяців 2023 року кількість поданих заявок на реєстрацію об'єктів промислової власності зросла на 44,1 % порівняно з відповідним періодом минулого року. Найбільший приріст спостерігається в поданні заявок на реєстрацію торговельних марок за національною процедурою — 50,4 % та на корисні моделі — 46,8 %. За цей самий період було здійснено близько 13,8 тис. реєстрацій об'єктів промислової власності.

Відповідно, в сегменті юридичних послуг у сфері ІВ навіть під час кризи компанії, які тривалий час працюють на українському ринку і супроводжують чималі клієнтські портфелі прав ІВ, зберігають свої лідерські позиції. Іншим гравцям доводиться стикатися з більшими труднощами, пов'язаними з невеликим, часто недиверсифікованим клієнтським портфелем.

Структура українського ринку послуг у сфері ІВ зазнала певних змін. Протягом періоду повномасштабної війни принаймні кілька відомих правників припинили співпрацю з багатопрофільними юридичними компаніями та заснували свої власні фірми. Якщо криза триватиме, тенденція щодо появи нових невеликих гравців на IP-ринку зберігатиметься.

Розвиток професії спостерігається і завдяки участі IP-юристів у заходах українських та міжнародних професійних асоціацій та організацій. Так, зокрема, Асоціація правників України нещодавно провела успішний дводенний захід IP UKRAINE NOW, об'єднавши професіоналів галузі, представників українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ), судо-



ОЛЕКСАНДР МАМУНЯ,
керуючий партнер
Mamunya IP

ГАННА ПРОХОРОВА,
партнер Mamunya IP

вого корпусу, експертів на щорічному зібранні юристів у сфері ІВ.

Триває активна участь і співпраця українських IP-юристів у міжнародних організаціях, таких як INTA, ECTA, ITechLaw тощо. Серед здобутків на міжнародній арені можемо відзначити призначення Ганни Прохорової на посаду голови комітету з авторського права INTA на 2024–2025 роки. Це є позитивним моментом для всієї нашої IP-спільноти, адже вперше українська фахівчиня очолюватиме комітет INTA — найбільшої професійної асоціації в галузі ІВ.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ІВ

У нещодавньому опублікованому звіті Європейської комісії було визнано, що сфера ІВ в Україні, на відміну від багатьох інших, продемонструвала значний прогрес, зокрема завдяки запуску Національного органу інтелектуальної власності (УКРНОІВІ). Інформація про подані заявки на торговельні марки (ТМ) через Спеціальну інформаційну систему УКРНОІВІ є відкритою, і вже реалізовано можливість подання та отримання документів про реєстрацію авторського права та укладення договорів через Систему електронної взаємодії. Проведення експертизи заявок на ТМ, щодо яких не було подано заперечень, було відновлено, а строк реєстрації корисної моделі скорочено до 4 місяців. Також спрощено

вимоги до довіреностей на час воєнного стану. Наразі професійна спільнота з нетерпінням очікує на запуск роботи Апеляційної палати УКРНОІВІ, хоча він вже декілька разів відкладався через відсутність затвердженого регламенту.

Що стосується роботи інших профільних органів, то хотілось би відзначити Державну митну службу України та правоохоронні органи, зокрема Національну поліцію України, Бюро економічної безпеки України та Службу безпеки України, які поступово відновили свої зусилля щодо захисту прав ІВ та боротьби з підробками і піратством, проводять слідчі дії щодо виробників контрафактних товарів та розслідують інтернет-злочини, пов'язані з порушенням прав ІВ. Водночас у вже згаданому звіті Єврокомісії було вказано на недоліки в боротьбі з піратством та контрафактною продукцією, оскільки Україна залишається одним із чотирьох основних транзитних пунктів для постачання контрафактної продукції до ЄС.

ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ В ГАЛУЗІ ІВ

У 2023 році відбулися значущі законодавчі зміни, що вказує на серйозний розвиток та модернізацію регулювання ІВ в країні. Однією з ключових ініціатив стала реформа законодавства про авторське право та суміжні права, спрямована на його гармонізацію з європейськими стандартами. Ця реформа не лише розширює правові можливості авторів та власників прав, але й сприяє захисту ІВ в умовах сучасного цифрового середовища. Закон України «Про авторське право та суміжні права», що набрав чинності 1 січня 2023 року, містить чимало новел і заслуговує на особливу увагу та аналіз.

15 квітня 2023 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної

власності» (Закон), який імплементує кілька положень Директиви 2004/48/ЄС про захист прав ІВ та вносить зміни до цілої низки нормативних актів України. Ключовим аспектом Закону є засоби захисту від порушення прав ІВ. Зокрема, тепер порушник покриватиме всі витрати, пов'язані з вилученням контрафактних товарів з цивільного обігу та знищенням матеріалів і знарядь, використаних під час їх виробництва. Крім того, впроваджено новий засіб захисту — разово грошову виплату — для випадку, коли порушення було ненавмисним і без недбалості, тож застосування інших засобів захисту було б невідповідним заподіяній шкоді. Водночас мінімальна сума такої разової виплати не повинна бути меншою за вартість дозволу (ліцензії) на використання відповідного об'єкта промислової власності. Окрім того, Закон прямо передбачає можливість відшкодування немайнової (моральної) шкоди за порушення прав ІВ та надає суду право зобов'язати публікувати або поширювати інформацію щодо порушення прав ІВ і пов'язаних судових рішень коштом порушника.

Було також прийнято зміни до законодавства про рекламу, спрямовані на полегшення боротьби з порушеннями прав ІВ та сприяння створенню більш безпечного онлайн-середовища. Так, згідно з новою редакцією Закону України «Про рекламу» заборонено розміщувати рекламу на вебсайтах, які викликають занепокоєння щодо дотримання прав ІВ. Перелік відповідних вебсайтів підлягає включенню до бази даних Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO).

Таким чином, маємо відзначити, що, попри суттєві випробування, ринок юридичних послуг у галузі IP не стоїть на місці та демонструє стійкість, яка протягом останніх років стала характерною рисою всієї України.